

บทที่ 2

ชาวเขาในจังหวัดเชียงรายและลี้ชู่บ้านคอยช้าง

จังหวัดเชียงราย อยู่ทางด้านเหนือสุดของประเทศ ระหว่างเส้นรุ้งที่ 19 องศาเหนือถึง 20 องศา 30 ลิปดาเหนือและเส้นแวงที่ 99 องศา 15 ลิปดาถึง 100 องศา 45 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากเมืองหลวง 805 กิโลเมตร รัศมีตรงไปทางทิศตะวันออกห่างจากชายฝั่งทะเลที่อ่าวตังเกี๋ยตรงจังหวัดฮานอย ประเทศเวียดนามประมาณ 600 กิโลเมตร และอยู่ระดับเดียวกันกับ เกาะไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน ส่วนทางทิศตะวันตกมีระยะห่างจากอ่าวเบงกอลที่เมืองอัครับในสหภาพเมียนมาร์ประมาณ 600 กิโลเมตรเช่นเดียวกัน มีอาณาเขตด้านทิศเหนือติดกับประเทศเมียนมาร์ และแขวงบ่อแก้ว ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้ติดกับจังหวัดลำปาง และพะเยา ทิศตะวันออกติดกับลาว และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดเชียงใหม่ และเมียนมาร์มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 11,678,369 ตารางกิโลเมตร อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 416 เมตร สภาพภูมิประเทศจัดอยู่ในประเภทเทือกเขาสูง ในทวีปตอนเหนือ (North Continental Highland) มีที่ราบสูงเป็นหย่อมๆ ในเขตอำเภอแม่สรวย เวียงป่าเป้า เชียงของ เชียงแสน แม่จัน เวียงแก่น พาน เมือง แม่สาย เทิง ขุนตาล และแม่ฟ้าหลวง บริเวณเทือกเขามีชั้นความสูง 1,500 - 2,000 เมตร สภาพภูมิอากาศได้รับอิทธิพลจากทะเลน้อย ประกอบด้วยภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงและป่าไม้จึงทำให้ภูมิอากาศแตกต่างกันมาก ตัวอย่างเช่นในปี พ.ศ. 2544 มีอุณหภูมิสูงสุด 38.8 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายนและต่ำสุดเพียง 8.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม จำนวนประชากร ปี พ.ศ. 2544 มีจำนวน 1,263,169 คน ในจำนวนนี้เป็นประชากรที่อาศัยอยู่บนที่สูง 11 ชาติพันธุ์ คือ ไต ลานู ลี้ชู่ อาข่า ขมุ ละว้า ขะมั้น กะเหรี่ยง ม้ง เย้า และจีนฮ่อ รวมประชากรมากกว่า 129,895 คน โดยมีอาข่า มีจำนวนมากที่สุดกว่า 50,000 คน รองลงมาคือ ลานู ม้ง เย้า ลี้ชู่ กะเหรี่ยง ไต จีนฮ่อ ขมุ ละว้า และขมั้น ตามลำดับ (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2545 : ซิตี-รวม)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย ยังเน้นภาคเกษตรกรรม สาขาการผลิตที่สำคัญมากที่สุดคือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 23.8 ของผลิตภัณฑ์จังหวัด และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว 29,746 บาท เป็นลำดับที่ 13 ของภาคเหนือ และเป็นลำดับที่ 55 ของประเทศ พืชที่สำคัญคือ ข้าว รองลงไปคือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ถั่วลิสง กระเทียม ขิง ฯลฯ ในส่วนของชุมชนลี้ชู่บ้านคอยช้าง กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2544 มีผลผลิตมากกว่า 50 ตัน นอกจากนั้นยังมีพืชอุตสาหกรรม เช่น มะคาเดเมีย เกาลัด มันฮ่อ ชาจีน ไม้

ผลเมืองหนาว เช่น สาลี่ พลัม ท้อ บ๊วย พลัม ไม้ดอกเมืองหนาว เช่น โปรติเย และว่านสีทิส พืชผัก เช่น กะหล่ำปลี จิง และมะเขือเทศ (คู่มือท่องเที่ยวสถานียทคลองเกษตรที่สูงาวี, 2545 : จุลสาร)

ลิซุเป็นอีกชาติพันธุ์หนึ่ง ที่อาศัยอยู่บนเทือกเขาสูงในจังหวัดเชียงราย มีจำนวนประชากรมากกว่า 5,437 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ บ้านคอยช้าง บ้านห้วยไคร้ บ้านคอยล้าน บ้านผาแดง-ลีซอ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย บ้านห้วยล้าน บ้านแม่มอญ ตำบลห้วยชมภู บ้านเวียงกลาง ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง บ้านปางสา อำเภอแม่จัน และบ้านป่าเหมือด อำเภอแม่สาย

ตารางที่ 1 แสดงการกระจายตัวของกลุ่มชาติพันธุ์(เผ่า) ลิซุ จำแนกตามพื้นที่จังหวัด

จังหวัด	*จน. กบ.	*จน. สคร.	*จน. คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. เชียงใหม่	73	3,186	3,427	5,894	6,158	2,995	3,077	18,124
2. เชียงราย	43	1,689	1,806	2,909	2,967	2,139	2,117	10,132
3. ตาก	8	339	429	672	646	456	344	2,118
4. แม่ฮ่องสอน	18	814	942	1,829	1,868	530	613	4,840
5. เพชรบูรณ์	1	114	120	178	175	108	83	544
6. พะเยา	2	34	43	64	67	49	39	219
7. สุโขทัย	1	24	26	55	49	25	34	163
8. ลำปาง	2	28	35	45	52	30	31	158
9. กำแพงเพชร	2	27	29	50	59	19	20	148
10. แพร่	1	9	13	17	8	23	23	71
รวม	151	6,264	6,870	11,713	12,049	6,374	6,381	36,517

* หมายเหตุ

จน. กบ. หมายถึง จำนวนกลุ่มบ้าน
 จน. สคร. หมายถึง จำนวนสมาชิกครัวเรือน
 จน. คค. หมายถึง จำนวนครอบครัว

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลหมู่บ้าน กลุ่มบ้าน ชุมชนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2545

จำแนกรายการตามกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	*จน กบ.	*จน. สคร.	จน.* คค.	ประชากร				
				ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวม
1. กะเหรี่ยง	33	1,448	1,547	2,434	2,306	833	883	6,456
2. แม้ว	45	3,868	4,787	8,869	8,897	6,575	6,176	30,517
3. เย้า	61	2,194	2,449	4,990	5,258	2,538	2,439	15,225
4. อีเก้อ	221	9,722	11,312	18,299	19,227	11,118	11,378	60,022
5. มูเซอ	204	8,575	9,759	15,390	15,330	9,280	9,427	49,427
6. ลีซอ	43	1,689	1,806	2,909	2,967	2,139	2,117	10,132
7. ลัวะ	15	728	1,003	1,465	1,638	639	668	4,410
8. ขมุ	8	451	469	823	770	367	369	2,329
9. ตองสู้*	2	15	16	48	25	5	3	81
10. ไทยลื้อ	10	456	504	880	964	173	176	2,193
11. จีนฮ่อ	39	1,474	1,777	3,523	3,380	1,811	1,826	10,540
12. ไทยใหญ่	26	2,388	2,939	4,858	5,313	1,413	1,404	12,988
13. ว้า	2	43	43	44	41	26	24	135
14. ไทยพวนราบ	65	3,614	3,704	6,693	7,193	1,490	1,454	16,830
รวม	774	36,665	42,115	71,225	73,307	38,407	38,344	221,285

*หมายเหตุ 1 : กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม} 2545 : ชีชี-รวม

จน.กบ. หมายถึง จำนวนกลุ่มบ้าน
จน.สคร หมายถึง จำนวนสมาชิกครัวเรือน
จน.คค. หมายถึง จำนวนครอบครัว

* หมายเหตุ 2 : ชาวตองสู้ภาษาไทยใหญ่เรียก ตองสู้ ตองสู้ ตองซู แปลว่าชาวคอย พม่าเรียก
ตองสู้สืบสายจากชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเรียกตนเองว่าปะโอแปลว่าชาวคอย (ประสิทธิ์
ศิริจันทร์, 2542 : 2520)

2.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

บ้านคอยช้าง ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อยู่บนยอดคอยลาวี เทือกเขาผีปันน้ำ สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 1,200 – 1,500 เมตร อุณหภูมิเฉลี่ย 18 – 19 องศาเซลเซียส อากาศเย็นสบายตลอดปี เป็นที่ตั้งของสถานีทดลองเกษตรที่สูงลาวี ซึ่งจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร และโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน เพื่อลดพื้นที่การปลูกฝิ่น เมื่อปี พ.ศ.2528 ภายใต้การบริหารงาน และดูแลของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ ชาวลีซูเรียกหมู่บ้านคอยช้างว่า แลจา ซึ่งหมายถึงหัวช้าง (พรชัย ปรีชาปัญญา, 2544 : 9)

2.2 ประวัติหมู่บ้านคอยช้าง

ชาวเหนือเรียกลีซู ว่า แซ่ หรือ แซ่ลีซอ แซ่ เป็นภาษาไทยใหญ่ หมายถึงชาวจีนกลาง และชาวจีนยูนนานเรียกลีซอ จากหลักฐานของจีนกล่าวถึงลีซูตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 3 การอพยพเริ่มขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16–20 โดยมีสาเหตุจากการถูกกดขี่ด้านการปกครองจากประเทศจีน (สมโชติ อ๋องสกุล, 2542 : 6001) ชาวลีซูกลุ่มแรกอพยพมาจากเขตเมืองเชียงตุง และเมืองปันในพม่า เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่คอยผาลัง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายระหว่างปี พ.ศ. 2462 – 2464 ต่อมาคนกลุ่มนี้ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านคอยช้าง อำเภอแม่สรวยจังหวัดเชียงราย ในบริเวณที่เดิมเคยเป็นที่อยู่ของพวกม้งและลาหู่มาก่อน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2400 จากการศึกษาของ R.E. HOPE ระบุว่าลีซู 4 ครอบครัวแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านคอยช้าง ในปี พ.ศ. 2464 และอพยพตามมาอีก 15 ครอบครัวในปีต่อมา (Lewis and Lewis, 1984 : 242)

จากการสำรวจภาคสนามของผู้ศึกษา ได้สอบถามนางอาหมีมะ ตามี, (2545 : สัมภาษณ์) หรืออีกชื่อหนึ่งคือ เบี้ยก๊แม่ะ ปัจจุบันอายุ 83 ปี ได้ความว่า ก่อนที่จะย้ายขึ้นมาอาศัยอยู่ ณ พื้นที่ปัจจุบัน ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่บนหุบเขาใกล้ ๆ 5-6 ครัวเรือน แต่เนื่องจากมีคนเจ็บป่วยไข้ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งบรรดาผู้นำขณะนั้นเชื่อว่า มีสาเหตุจากภูมិประเทศ ซึ่งมีภูเขา 3 ลูกมาชนกันจึงย้ายครอบครัวขึ้นมาอยู่ที่สูงจากแหล่งเดิม จำได้ว่ามีอยู่ 3 ครอบครัว คือ

- 1) นางอาหมีมะ และสามีคือ นายอาหู่พะ ซึ่งเสียชีวิตขณะอายุได้ประมาณ 90 ปี
- 2) ครอบครัวนายอาปาซื่อ (แสนโต) แซ่ย่าง เสียชีวิตขณะอายุได้ 90 กว่าปี
- 3) ครอบครัวนายพะกู่พะ ตามี เสียชีวิตขณะอายุได้ 92 ปี คนกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านท่าขี้เหล็ก (เข้าใจว่าน่าจะเป็นเมืองปัน ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองเชียงตุง อยู่ห่างจากท่าขี้เหล็กประมาณ 180 กม. - ผู้ศึกษา) ชาวลีซูกลุ่มนี้ ผู้ศึกษาได้สอบค้นจากชาวลีซู

หลายๆ คน ทำให้ทราบว่า พวกเขาเป็นกลุ่มที่ลึชทาย (Flowery or Variegated Lisu) ไม่ใช่ลึชดำ (Black or Independent Lisu) จากการแบ่งของนักมานุษยวิทยา

2.3 โครงสร้างประชากรบ้านคอยช้าง

ประชากรวัย	1 วัน - 3 ปี	จำนวน	399	คน
ประชากรวัย	3 ปี 1 วัน - 6 ปี	จำนวน	342	คน
ประชากรวัย	6 ปี 1 วัน - 12 ปี	จำนวน	443	คน
ประชากรวัย	12 ปี 1 วัน - 14 ปี	จำนวน	481	คน
ประชากรวัย	15 ปี 1 วัน - 18 ปี	จำนวน	434	คน
ประชากรวัย	18 ปี 1 วัน - 50 ปี	จำนวน	1,298	คน
ประชากรวัย	50 ปี 1 วัน - 60 ปี	จำนวน	396	คน
ประชากรวัย	60 ปี 1 วัน ขึ้นไป	จำนวน	370	คน

รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,163 คน ในจำนวนนี้เป็นลึช 740 คน เป็นชาวจีนฮ่อ 65 คน ที่เหลือจำนวน 3,358 คนเป็นชาวอาข่า นับว่าเป็นอันตราส่วนโครงสร้างประชากรที่น่าสนใจมาก ข้อมูลนี้สำรวจ ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 จากการเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ณ พื้นที่ปัจจุบันนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2470 โดยตระกูลลึช 3 ครัวเรือน จากจุดแรกที่อยู่ หุบเขาระหว่างบ้านคอยช้างกับบ้านห้วยसान โดยได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ เมื่อ พ.ศ. 2514 (สุชาติ ตามี, 2545 : สัมภาษณ์)

2.4 โครงสร้างทางสังคมบ้านคอยช้าง

ในหมู่บ้านของชาวลึช จะประกอบไปด้วย บุคคลและกลุ่มบุคคล ที่มีบทบาทและสถานภาพแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้นำในสังคมลึช

1.1 หม่าทู่ หมายถึง หัวหน้าหมู่บ้านหรือผู้นำ ปัจจุบันมักได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นด้วย อีกสถานะหนึ่ง

1.2 หมอเมื่อ (mau-mer) ออกเสียงคล้าย หมอเมื่อ ในภาษาล้านนา เป็นผู้นำทางด้านพิธีกรรม บางทีเรียก “หม้อหม้อผ่า”

1.3 หนี่ผ่า (Knee-pa) หมายถึง คนทรงผู้ชาย (Shaman) วิญญาณบรรพบุรุษ ผี และเทพเจ้าที่รักษาโรคภัย และป้องกันภัยจากเหตุต่าง ๆ ถ้าเป็นหญิงเรียก “หนี่-มา”

1.4 โขโหม้โซติ (บางแห่งออกเสียง ถ่อหม่อ) หมายถึง ผู้อาวุโส มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี การเพาะปลูก และแก้ไขกรณีพิพาท เป็นต้น

1.5 กรรมการหมู่บ้านที่แต่งตั้งตามระเบียบของกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

1.6 องค์กรและกลุ่มอื่น ๆ ที่ตั้งขึ้นตามนโยบายของส่วนราชการ เช่น กลุ่มเยาวชน ลูกเสือชาวบ้าน อาสาสมัคร สาธารณสุข เป็นต้น

2. กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน

2.1 หมอพื้นบ้าน เป็นสตรี 3 คน ประกอบด้วย

1. นางอัมพร ตามี อายุ 57 ปี
2. นางอะชะมะ ตามี อายุ 57 ปี
3. นางอะถือมะ พนาอิตชัย อายุ 54 ปี

2.2 ผู้นำด้านการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน ประกอบด้วย

1. นายหลัว ตามี อายุ 60 ปี
2. นายเล่าไต้ แซ่ย่าง อายุ 56 ปี
3. นายหู่ตะ แซ่ย่าง อายุ 45 ปี

2.3 ผู้นำด้านความเชื่อและประเพณี ประกอบด้วย

1. นายหลัว แซ่ย่าง อายุ 70 ปี
2. นายเล่าไต้ ราตรีวิจิตรกาล อายุ 64 ปี
3. นายเบี่ยฮี้ไต้ สายชุมสคศรี อายุ 52 ปี

2.4 ผู้นำที่ชาวบ้านนับถือและให้คำปรึกษาหารือ

1. นายสุชาติ ตามี ผู้ใหญ่บ้าน อายุ 35 ปี
2. นายอาโป้หุ มงคลกุลผ่องใส อายุ 90 ปี
3. นางอาหมีมะ แซ่ย่าง อายุ 83 ปี
4. นายโละ พิสัยเลิศ อายุ 75 ปี

2.5 ผู้นำด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น

1. นายไต้ คีรีความสุข อายุ 51 ปี
2. นายอาหู่เนาเบ แซ่ย่าง อายุ 68 ปี
3. นายอาแมะ กู่แก้วเกษม อายุ 57 ปี

2.5 หน่วยงานราชการและองค์กรในหมู่บ้าน

หมู่บ้านคอยช้างเป็นพื้นที่ดำเนินการของสถานีทดลองเกษตรที่สูงวาวีซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยพืชสวนกรมวิชาการเกษตรและโครงการพัฒนานาที่สูงไทย-เยอรมัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทีศึกษาค้นคว้า ทดลองผลิตพันธุ์พืชที่ปลูกบนพื้นที่สูงและเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการเกษตรบนที่สูงตลอดจนการฝึกอบรมเกษตรกรชาวไทยภูเขา เพื่อสนับสนุนโครงการไทย-เยอรมันเพื่อลดพื้นที่ปลูกฝิ่นในเขตพื้นที่ตำบลวาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย สถานีเกษตรที่สูงวาวีจัดตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ.2528 โดยอยู่ภายใต้การบริหารงานและดูแลของศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่

ภายในสถานีมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งเช่น

1. สวนพรรณไม้หอมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์จำนวนพื้นที่ 3 ไร่
2. แปลงไม้ผลเมืองหนาวจำนวน 22 ไร่
3. สวนไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวตั้งอยู่บนพื้นที่ 5 ไร่
4. โครงการพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯภายใต้โครงการอนุรักษ์

พันธุกรรมพืช

นอกจากนั้นหมู่บ้านคอยช้างยังอยู่ในความดูแลของกรมป่าไม้ในการดำเนินการพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติและวนอุทยานแห่งชาติซึ่งครอบคลุมอาณาบริเวณหมู่บ้านและเทือกเขาเกือบทั้งหมด

2.6 สภาพพื้นที่ตามการใช้ประโยชน์

หมู่บ้านคอยช้างปัจจุบันมีพื้นที่ใช้ประโยชน์ดังนี้คือ

1. พื้นที่ปลูกพืชสวนประมาณ 10,830 ไร่
2. พื้นที่ปลูกไม้ผลยืนต้นประมาณ 6,800 ไร่
3. พื้นที่เกษตรทั่วไปประมาณ 2,908 ไร่
4. พื้นที่ป่าใช้สอยของหมู่บ้านประมาณ 500 ไร่
5. พื้นที่ป่าสำหรับประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้านประมาณ 2,000 ไร่
6. พื้นที่ป่าสงวนและป่าชุมชนประมาณ 12,717 ไร่

ทุกพื้นที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ได้แยกพื้นที่เป็นของเผ่าใดเผ่าหนึ่ง (สุภิสรา ตามี, 2545 : สัมภาษณ์)

2.7 ลักษณะภูมิอากาศและพันธุ์พืช

ลักษณะภูมิอากาศของหมู่บ้านคอยช้าง จัดอยู่ในประเภทฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูฝน (Tropical Savanna Climate) ซึ่งแสดงว่าเป็นบริเวณที่มีช่วงฝนสลับกับช่วงที่แห้งแล้งแตกต่างกันอย่างชัดเจนในรอบปี และช่วงที่แห้งแล้งมักมีอากาศหนาว โดยแบ่งออกเป็นฤดูกาลต่าง ๆ ดังนี้

ฤดูร้อน	เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน
ฤดูฝน	เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม
ฤดูหนาว	เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน มกราคม
อุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ย	29.93 องศาเซลเซียส
อุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ย	11.29 องศาเซลเซียส
อุณหภูมิสูงสุดในฤดูร้อนเฉลี่ย	30.73 องศาเซลเซียส
อุณหภูมิต่ำสุดในฤดูร้อนเฉลี่ย	10.00 องศาเซลเซียส

ตารางที่ 3 แสดงกิจกรรมการเพาะปลูกพืช

เดือน	สภาพภูมิอากาศ	ช่วงฤดูกาลของพืช
ม.ค	หนาวเย็น อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 20.74 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 13.30 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 11.12 มม.	สตรอปเบอร์รี่กำลังติดผล ชิมชาเขียวและชาจีน ดอกไม้เมืองหนาวบานสะพรั่ง
ก.พ.	หนาวเย็น อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 22.69 องศาเซลเซียส. อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 14.27 องศาเซลเซียส. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 39.20 มม.	ท้อ บ๊วย พลัม สาลี่ ดอกบาน สะพรั่งบางพันธุ์ติดผล สตรอปเบอร์รี่เก็บผลผลิต ไม้ดอกไม้เมืองหนาว พืชผัก
มี.ค.	หนาวเย็นพอสมควร อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 25.75 องศาเซลเซียส. อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 17.67 องศาเซลเซียส	ท้อติดผลและเริ่มแก่ สตรอปเบอร์รี่เริ่มหมดฤดู มะคาเดเมียติดผล

ตารางที่ 3 (ต่อ)

เดือน	สภาพภูมิอากาศ	ช่วงฤดูกาลของพืช
	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 157.80 มม.	เลี้ยวคอยบานสะพรั่ง
เม.ย.	หนาวเย็นพอสมควรอากาศสบาย อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 26.62 องศาเซลเซียส. อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 19.29 องศาเซลเซียส. มีฝนตกเล็กน้อยปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 353.90 มม.	ท้อ, เมคตารีนเก็บผลผลิต มะคาเดเมียเริ่มแก่ พลับเริ่มติดผล เลี้ยวคอยบานสะพรั่ง
พ.ค.	หนาวเย็นพอสมควร อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 25.42 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 19.69 องศาเซลเซียส มีฝนตกปริมาณฝนเฉลี่ย 171.80 มม.	สตาลีเริ่มติดผล พลับกำลังติดผล
มี.ย.-ค.ค.	หนาวเย็น มีฝนตกมาก อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 23.13 องศาเซลเซียส. อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 19.28 องศาเซลเซียส. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 463.84 มม.	พลับเก็บผลผลิตเดือนก.ค.-ก.ย. มะคาเดเมียเก็บผลผลิต สตาลีเก็บผลผลิตเดือน ก.ค.
พ.ย.	หนาวเย็น มีฝนเล็กน้อย อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 20.90 องศาเซลเซียส. อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 15.76 องศาเซลเซียส. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 16.82 มม.	ไม้ผลเมืองหนาวพักตัว ไม้ดอกเมืองหนาวบานสะพรั่ง
ธ.ค.	อากาศหนาวเย็น อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 20.15 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 13.82 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 0 มม.	ดอกชากระทะหรือชมพูพิงค์เริ่ม บานปลายเดือน เก็บเกี่ยวผลสตรอเบอรี่ ดอก ไม้เมืองหนาวบาน ไม้ผลเมืองหนาวดอกเริ่มบาน

(คู่มือท่องเที่ยวสวนนี้ทดลองเกษตรกรที่สูงวาวี, 2545 : จุลสาร)

ตารางที่ 4 ตารางสรุปกิจกรรมการเกษตรของหมู่บ้านคอยช้างลือ

เดือน	กิจกรรมการเกษตร
ม.ค.	- เก็บกาแฟ เก็บถั่วแดง เก็บมะเขือ - เย็บเสื้อผ้าสำหรับปีใหม่ ตระเตรียมของใช้ต่าง ๆ สำหรับปีใหม่ - เก็บขิง
ก.พ.	- ตรุษจีน ขึ้น 1 คำ ของเดือนกุมภาพันธ์ (เชื่อว่าเป็นวันปีใหม่มะเขือเทศ) - ฉลองเทศกาลปีใหม่เกือบตลอดเดือน
มี.ค.	- ขึ้นแปดคำ (ปีใหม่มะเขือเทศ) อี๋ป้า อี๋ยี่ป้า - เพาะมะเขือเทศ กะหล่ำปลี บัว
เม.ย.	- เฆงมั่ง - ปลุกมะเขือเทศ กะหล่ำปลี เพาะมะเขือเทศ เซอร์รี่ กาแฟ
พ.ค.	- ปลุกข้าว ข้าวโพด ขิง ปลุกมะเขือเทศ - เก็บ ลูกไหน ลูกท้อ เซอร์รี่
มิ.ย.	- เก็บมะเขือเทศ ลูกไหน กะหล่ำปลี พลับ
ก.ค.	- ปลุกถั่วแดง - เก็บมะเขือเทศขาย - ใต้งสำหรับเพาะกาแฟ
ส.ค.	- วันสารทจีน (ปีใหม่มะเขือเทศ) - ปลุกถั่วแดง เพาะมะเขือเทศ เพาะกะหล่ำปลี
ก.ย.	- วันสารทจีน (ปีใหม่มะเขือเทศ) - ปลุกกาแฟ ปลุกถั่วแดง เพาะมะเขือเทศ เพาะกะหล่ำปลี
ต.ค.	- เก็บกาแฟ - ปลุกมะเขือเทศ ปลุกกะหล่ำปลี ปลุกถั่วแดง
พ.ย.	- ประเพณี กินข้าวใหม่ หนุ่ยวูหนุ่ย - ขายมะเขือเทศ - เก็บถั่วแดง ข้าวโพด เก็บขิงและเก็บกาแฟ
ธ.ค.	- ขายมะเขือเทศ ขายกะหล่ำปลี - เก็บข้าวโพด เก็บขิง ถั่วแดงและกาแฟ

2.8. พืชเพาะปลูกที่สำคัญ

พื้นที่คอกช้างแต่เดิมมีการปลูกฝิ่นแต่เลิกปลูกไปแล้ว ปัจจุบันโครงการไทย – เยอรมัน เข้ามาสนับสนุนการปลูกพืชทดแทน เช่น

มะเขือเทศ	เริ่มปลูก	พ.ศ. 2527
ชิง	เริ่มปลูก	พ.ศ. 2527
กาแฟ	เริ่มปลูก	พ.ศ. 2527
ลูกโหนด บัว	เริ่มปลูก	พ.ศ. 2535
ท้อ	เริ่มปลูก	พ.ศ. 2535

ตารางที่ 5 แสดงรายการผลผลิตพืชที่สำคัญ ตามข้อมูลเดือนสิงหาคม พ.ศ.2544 ดังนี้

รายการผลผลิต	จำนวนที่ปลูก (ครอบครัว)	ผลผลิต (บาท)
1. กาแฟ	110	10,100,000
2. ลิ้นจี่	50	600,000
3. ลูกโหนด	100	1,000,000
4. กะหล่ำปลี	150	1,500,000
5. ถั่วแดง	200	2,000,000
6. ชิง	100	1,000,000
7. บัว	100	1,000,000
8. ท้อ	50	600,000

(คู่มือท่องเที่ยวสถานีทดลองเกษตรที่สูงวาวี, 2545 : จุลสาร)

2.9 กาแฟพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

กาแฟเป็นพืชสวนประเภทไม้ยืนต้นใช้เวลานาน 2-3 ปี จึงจะออกดอกผลโดยต้นหนึ่ง ให้ผลผลิตประมาณ 15 กิโลกรัมต่อไร่ในพื้นที่ 1 ไร่ปลูกกาแฟ 400 ต้น รวมผลผลิตประมาณ 6,000 กิโลกรัม ผลผลิตกาแฟของหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2545 มีจำนวนประมาณ 200 ตัน ตลาด

หลักคือบริษัทซีพี และบริษัทเนสเล่ประเทศไทย เป็นผู้ทำสัญญารับซื้อผลผลิตกาแฟทั้งหมด จากผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกาแฟ ตลาดรองคือการแปรรูปผลิตภัณฑ์และจำหน่ายเองรวมทั้งการ จำหน่ายให้กับผู้ส่งออกในตลาดต่างประเทศได้แก่ ไต้หวัน และเยอรมัน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ ผลิตกาแฟสำเร็จรูปในจังหวัดเชียงรายหลายแห่งได้นำกาแฟจากหมู่บ้านคอยช้างไปผสมกาแฟจาก แหล่งอื่นหรือบรรจุจำหน่ายโดยใช้ชื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของตนเอง (สุชาติ คามี, 2545 : สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University